

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

**доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент Ҷалилов Умарҷон Ҷамилович ба
диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар мавзӯи:
«Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиёти
Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои
иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ
(08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт) пешниҳод гардидааст.**

1. Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар мавзӯи
«Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиёти
Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз ҷиҳати мазмун, ҳадаф, вазифаҳо ва муҳтавои тадқиқот
ба шиносномаи ихтисоси илмӣ 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 –
Иқтисодиёти нақлиёт) пурра мутобиқ мебошад.

Аввалан, мавзӯи тадқиқот ба масъалаҳои рушди инфрасохтори соҳаи
нақлиёт, самтҳои такмил додани механизмҳои идоракунии иқтисодии он, баланд
бардоштани самаранокии сохторҳои нақлиётӣ ва истифодаи усулҳои муосири
идоракунии марбут буда, ба бахши «иқтисодиёти нақлиёт» мувофиқат мекунад.
Муаллиф хусусиятҳои ҳоҷагидории соҳаи нақлиётро дар шароити иқтисоди
бозоргонӣ мавриди таҳлил қарор дода, омилҳои таъсиррасон ба рушди
инфрасохтори нақлиётӣ ва равандҳои иқтисодии марбут ба онро ба таври илмӣ
асоснок кардааст.

Дуввум, дар диссертатсия масъалаҳои ташкилию иқтисодӣ ва идоракунии
фаъолияти соҳаи нақлиёт мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд, ки бо талаботи
шиносномаи ихтисоси 08.00.04.04 комилан мувофиқат дорад. Муаллиф
механизмҳои танзими давлатӣ, тарҳрезӣ ва рушди устувори инфрасохтор,
моделҳои иқтисодии идоракунии соҳа, инчунин масъалаҳои ҷалби сармоя, арзёбии
самаранокии лоиҳаҳои инфрасохторӣ ва такмили асосҳои ташкилии идоракунии
нақлиётро тадқиқ намуда, дурнамо ва пешниҳодоти амалиро асоснок кардааст.

Севум, усулҳои тадқиқотӣ, аз ҷумла таҳлили иқтисодию омории, моделсозии
иқтисодӣ, усулҳои муқоисавӣ ва таҳлили иқтисодии равандҳо, ки дар қори илмӣ

истифода шудаанд, ба стандартҳои методологии ихтисоси «иқтисодиёти нақлиёт» ҷавобгӯ мебошанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсия ба меъёрҳо ва талаботи илмӣ ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт) пурра мутобиқат намуда, аз нигоҳи илмӣ ва амалӣ дорои арзиши баланд мебошад.

2. Мубрамии мавзӯи тадқиқот.

Мавзӯи диссертатсияи Наҷмуддинов Назархоҷа Акбарович «Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон» дорои мубрамияти баланд буда, ба талаботи рушди иқтисодию иҷтимоӣ ва афзалиятҳои стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад.

Дар шароити муосир нақлиёт яке аз омилҳои калидии таъминкунандаи ҳамгирӣ, гардиши молу хизматрасониҳо, рушди тиҷорат, боло бурдани рақобатпазирии иқтисоди миллӣ ва ҷалби сармоя ба ҳисоб меравад. Тоҷикистон, ҳамчун кишвари дорои шароити ҷуғрофии мушкилгузар ва вобастагӣ аз роҳҳои транзитӣ, ба рушди устувор ва идоракунии самараноки инфрасохтори нақлиётӣ ниёз дорад. Ба ин масъала дар ҳуҷҷатҳои стратегии давлатӣ, аз ҷумла Стратегияи миллии рушд, барномаҳои давлатӣ оид ба рушди роҳҳо, нақлиёт ва логистика, инчунин сиёсати давлатии ҷалби сармоягузорӣ таваҷҷуҳи хос зоҳир шудааст.

Бо назардошти афзоиши шумораи нақлиёт, зарурати такмили шабакаҳои нақлиётӣ ва роҳҳои дохилӣ ва байналмилалӣ, рушди долонҳои минтақавии нақлиётӣ, ҷорӣ гардидани технологияҳои муосири идоракунӣ ва мавҷуд будани камбудҳои дар танзими иқтисодию ташкилии инфрасохтор, эҳтиёҷ ба таҳияи механизмҳои наву самараноки идоракунӣ боз ҳам бештар эҳсос мегардад.

Аз ин рӯ, тадқиқоти мазкур аз ҷиҳати илмӣ, амалӣ ва сиёсати давлатӣ дорои аҳамияти баланд буда, ҳалли масъалаҳои дар он баррасишуда барои баланд бардоштани самаранокии инфрасохтори нақлиётӣ, беҳсозии хизматрасониҳо, рушди иқтисоди миллӣ ва таҳкими имкониятҳои транзитии кишвар муҳим мебошад. Мавзӯи идомаи мантиқии тадқиқотҳои қаблӣ буда, ҳамзамон дорои навгонӣ ва ҷавобгӯи талаботи замони муосир аст.

3. Дарҷаи навгонии натиҷаҳо дар диссертатсия ва нуқтаҳои илмие, ки ба ғимоя пешниҳод мешаванд.

Дар асоси таҳлилҳои назариявӣ ва воқеӣ бори аввал асосҳои илмӣ идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар заминаи муносибатҳои иқтисодии бозорӣ муайян гардида, инфрасохтори нақлиётӣ ҳамчун қузъи таркибии инфрасохтори иқтисодии миллӣ ва баҳши ташкилии комплекси серсоҳаи нақлиётӣ мавриди арзёбии илмӣ қарор гирифтааст. Ин раванд имконият фароҳам овард, ки моҳияти иқтисодиёи ташкилии инфрасохтори нақлиётӣ дар системаи умумии рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ бо дидгоҳи нав таҳлил гардад.

Муайян намудани гурӯҳбандии инфрасохтори нақлиётӣ яке аз самтҳои навоаронаи ин диссертатсия мебошад. Дар тадқиқот модели мукаммали гурӯҳбандии инфрасохтори нақлиётӣ бо таърифи ба таҷрибаи илмӣ мутахассисони ватанӣ ва хориҷӣ таҳия гардида, хусусиятҳои идоракунии он дар шароити бозоргонӣ равшан нишон дода шудаанд. Ин модел ба тақмил додани равандҳои идоракунӣ, танзим ва истифодаи самараноки инфрасохтори нақлиётӣ мусоидат менамояд.

Дар заминаи таҳлили сохтор ва механизмҳои амалкунандаи идоракунӣ хусусиятҳои нави механизмҳои ташкилӣ иқтисодӣ вобаста ба ғуногуншаклии моликият ошкор карда шудаанд. Тадқиқот нишон медиҳад, ки инфрасохтори нақлиётӣ дар шароити моликияти давлатӣ, хусусӣ ва омехта дорои хусусиятҳои хоси ташкилу идоракунӣ мебошад, ки ин хусусиятҳо ба суръати баланди рушди соҳа таъсири мусбат доранд. Ин натиҷа дар илм бори аввал ба таври муфассал асоснок гардида, мавқеи инфрасохтори нақлиётиро ҳамчун баҳши босуръат рушдбандаи иқтисоди миллӣ равшан месозад.

Тадқиқот омилҳои калидии таъсиррасон ба рушди инфрасохтори нақлиётиро муайян намуда, нақши онҳоро дар рушди иқтисоди миллӣ барҷаста арзёбӣ кардааст. Аҳамияти сохтмон ва ба истифода додани роҳҳои байналмилалӣ автомобилӣ ҳамчун омилҳои муҳими пешбарандаи рушди инфрасохтори нақлиётӣ бо таҳлили динамикаи афзоиши иқтисодӣ ва таъсири онҳо ба равандҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ исбот гардидааст. Ин хулоса зарурати пайвастании инфрасохтори нақлиётӣ ба шабакаҳои минтақавӣ ва байналмилалиро равшан нишон медиҳад.

Ҳамгирии идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ бо системаи ягонаи нақлиётии кишвар дар ин диссертатсия бо далелҳои илмӣ асоснок шудааст. Собит гардидааст, ки ҳамгирии муассир ба баланд гардидани рақобатпазирӣ, самаранокии истифодаи имкониятҳои транзитӣ ва такмили хизматрасониҳои нақлиётӣ мусоидат мекунад. Ин натиҷа зарурати такмили идоракунии комплекси ҳамаи зербастаҳои нақлиётиро таъкид менамояд.

Асосноккунии нақши механизмҳои ташкилӣ-иқтисодӣ дар баланд бардоштани рақобатпазирии корхонаҳои нақлиётӣ яке аз дастовардҳои муҳими тадқиқот мебошад. Бо асосҳои илмӣ нишон дода шудааст, ки истифодаи механизмҳои мукаммали идоракунӣ ба беҳтар гардидани сифати хизматрасониҳо, таҳкими мавқеи бозории корхонаҳо ва зиёд гардидани самаранокии фаъолияти онҳо мусоидат менамояд.

Дар тадқиқот модели мукаммали шарикӣ бахши давлативу хусусӣ ҳамчун васоити муассири иқтисодию ташкилӣ барои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ таҳия шудааст. Зарурати густариши шарикӣ бахши давлативу хусусӣ ва механизмҳои амалӣ гардонидани он дар соҳаи нақлиёт дар асоси таҳлилҳои назариявӣ ва ҷанбаҳои амалии соҳа асоснок гардидааст.

4. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаю тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта.

Диссертатсия дорои асоснокии илмӣ буда, натиҷаҳои пешниҳодшуда бо таҳлили систематикӣ таҷрибаҳои байналмилалӣ ва дохилӣ асоснок шудаанд. Ҷорӣ намудани механизми шарикӣ давлатӣ ва хусусӣ нишон медиҳад, ки он метавонад самаранокии истифодаи сармоя ва устувории лоиҳахоро таъмин намояд. Мавриди тадқиқ қарор додани таҷрибаҳои байналмилалӣ, аз ҷумла мисолҳои муваффақи татбиқи лоиҳаҳои инфрасохторӣ ва нақлиётӣ, имкон медиҳад, ки хусусиятҳои муҳити институтсионалии маҳаллӣ ва талаботи аслии ҷомеа ба ин равишҳо мутобиқ карда шаванд. Ин омезиш ба тадқиқот асоси амалии қавӣ медиҳад, ки татбиқи он на танҳо ҷалби сармояи хусусиро осон мекунад, балки устувории ҳамкориҳои давлат ва бахши хусусиро низ таъмин менамояд.

Ҳамзамон, тадқиқ нишон медиҳад, ки татбиқи чунин лоиҳаҳо боиси беҳтаршавии идоракунии ва ҳамохангсозии равандҳои рушди инфрасохтор мегардад. Мураккабии татбиқ ва иштироки иштирокчиёни гуногун зарурати тархрези дақиқ ва истифодаи маҷмӯи пурраи усулҳои идоракуниро ба миён меорад. Аз ин рӯ, дар диссертатсия ҳам механизмҳои ҳуқуқӣ ва ҳам равишҳои идоракунии лоиҳаҳо ба таври муфассал таҳлил шудаанд, ки ин ба самаранокӣ ва устувории лоиҳаҳо асос мегузорад.

Натиҷаҳои тадқиқ асоснокии илмӣ доранд ва ба мушкилоти амалӣ равона шудаанд. Хулосаҳо ва пешниҳодҳо ба ҳалли масъалаҳои ҷорӣ дар самти беҳтар намудани идоракунии инфрасохтор ва ҷалби сармоягузори хусусӣ равона шудаанд. Истифодаи таҳлили иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ дар асоси усулҳои муосир имконият медиҳад, ки роҳбарон ва соҳибкорон қарорҳои дуруст ва амалии сармоягузорӣ қабул намоянд.

Дастовардҳои илмӣ ва хулосаи пешниҳодҳои диссертатсия инчунин ба таҳкими асосҳои ҳуқуқӣ ва идоракунии лоиҳаҳо мусоидат мекунанд. Ин воситаҳо ба тақвияти ҳамкориҳои давлат ва бахши хусусӣ, беҳтаршавии самаранокии лоиҳаҳо ва ҷалби сармоягузори зиёд равона шудаанд. Тадқиқот нишон медиҳад, ки мутобиқсозии таҷрибаҳои беҳтарини ҷаҳонӣ бо шароитҳои маҳаллӣ имконият медиҳад, ки манбаъҳои гуногуни молиявӣ барои объектҳои муҳим, аз қабili инфрасохтори нақлиёт, ҷалб карда шаванд.

Аз нуқтаи назарии муқарриз, пешниҳодҳо барои татбиқи онҳо дар амалия қобили қабул мебошанд ва барои таҳияи сиёсати сармоягузорӣ ва рушди инфрасохтор заминаи бозътимод фароҳам меорад. Натиҷаҳо бо усулҳои таҳлили илмӣ ва амалии масъалаҳои иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ асоснок шудаанд, ки ин ба эътимоднокии тадқиқот ва истифодаи натиҷаҳои он дар амалия кафолат медиҳад.

5. Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия.

Диссертатсия дорои сохтори мантиқӣ ва мутобиқ ба талаботи муосири қорҳои илмӣ тахассусӣ буда, аз муқаддима, се боб, хулоса ва пешниҳодот, рӯйхати адабиёт ва замимаҳо иборат аст.

Дар муқаддимаи диссертатсия аҳамияти илмӣ ва амалии мавзӯи тадқиқот равшан нишон дода мешавад. Мавзӯ ба рушди инфрасохтори нақлиёт ва нақши он дар рушди иқтисод ва иҷтимоиёти Тоҷикистон равона шудааст. Рушди соҳаи нақлиёт барои баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли, ҷалби сармоягузорӣ ва таҳкими иқтисоди устувор аҳамияти калон дорад.

Нақлиёт ҳамчун заминаи рушди ҳамаи соҳаҳои иқтисод ва пешрафти иқтисоди миллӣ баррасӣ мешавад. Инчунин, тадқиқи мавзӯи имконият медиҳад, ки мушкилот ва имконияти рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар кишвар муайян гардад ва роҳҳои беҳтар намудани идоракунии ва ҳамохангсозии он пешниҳод шаванд.

Масъалаҳои стратегӣ ва дастовардҳои кишвар дар самти рушди инфрасохтори нақлиёт равшан карда шудаанд. Дар ин ҷода аз ҷараёни таҳияи Стратегияи миллии рушди Тоҷикистон то соли 2030 ва тадбирҳои беҳтар намудани хизматрасониҳои нақлиётӣ хотирнишон мешавад. Ҳамчунин истифодаи самараноки захираҳо, рушди интиқоли транзитӣ ва баланд бардоштани бехатарии нақлиёт диққат дода шудааст.

Вазъияти муосири идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ ва мушкилоти он баррасӣ гардидаанд. Дар муқаррарномаҳои механизмҳои идоракунии, нобаробарии ҷойгиркунии ва паст будани ҳамохангсозӣ байни мақомот зикр шудааст. Мушкилоти ҳамкории бахши давлатӣ ва хусусӣ ва сатҳи хизматрасониҳои логистикаи нақлиётӣ низ қайд гардида, зарурати ҳамгирӣ бо системаҳои байналмилалӣ нақлиётӣ ва мутобиқсозӣ бо меъёрҳои ҷаҳонӣ таъкид мешавад.

Ҳамзамон, дар муқаддима қайд шудааст, ки таҳлили ҷанбаҳои гуногуни рушди инфрасохтор, истифодаи таҷрибаи ҷаҳонӣ ва ба назар гирифтани хусусиятҳои миллии кишвар зарур аст.

Таъмини рушди устувори инфрасохтори нақлиётӣ барои иҷрои мақсадҳои стратегияи кишвар муҳим мебошад. Ғайр аз ин, зарурати таҳияи механизмҳои нав, роҳҳои тақмилдиҳии идоракунии ва истифодаи шарикӣ бахши давлатӣ ва хусусӣ ҳамчун василаи пешбурди рушди соҳа таъкид мешавад.

Дар боби якум муаллиф масъалаҳои зеринро дида баромадааст:

Масъалаҳои асосӣ оид ба идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ муҳокима шудаанд. Асосҳои илмӣ инфрасохтор ва нақши он дар рушди иқтимоию иқтисодӣ баррасӣ гардидаанд. Таърифи инфрасохтор, вазифаҳои он, намуди асосии он муфасссал шарҳ дода шудааст. Ҳамчунин, хусусиятҳои инфрасохтор, аз ҷумла таъсири он ба истеҳсолот, технология ва қонеъ кардани талаботи аҳоли ва соҳибкорӣ, муҳокима шудаанд.

Инфрасохтори нақлиётӣ ҳамчун объекти идоракунии таҳлил карда шудааст. Ҷузъҳои системаи нақлиётӣ ва логистикӣ, аз ҷумла роҳҳо, гузаргоҳҳо ва системаҳои иттилоотӣ, дарк ва тасниф шудаанд. Ҳамчунин, нақши инфрасохтор дар рушди иқтисодӣ, тақсимоли молу хизматрасонӣ ва талаботи сармоягузори таҳлил шудааст.

Ҷанбаҳои идоракунии, аз ҷумла баҳисобгирӣ, ҳамкорӣ, шаффофият ва принсипҳои асосӣ муфасссал тавсиф шудаанд. Ин бахш нишон медиҳад, ки идоракунии бояд ҳамзамон самаранок ва натиҷавӣ бошад.

Гуруҳбандии инфрасохтори нақлиётӣ аз рӯи аломатҳои функционалӣ, соҳавӣ, хизматрасонӣ, фазоӣ ва моликият муҳокима шудааст. Ҷузъҳои инфрасохтор ва нақшҳои онҳо дар ҳамохангсозии равандҳои иқтисодӣ ва логистикӣ таҳлил шудаанд.

Дар маҷмӯъ системаи идоракунии инфрасохтори нақлиётиро ҳамчун унсуре муҳимми рушди иқтисоди миллӣ ва минтақавӣ тавсиф мекунад, сохтори ҷузъҳо ва вазифаҳои онҳоро меомӯзад ва принсипҳо ва меъёрҳои идоракуниро муфасссал шарҳ медиҳад.

Дар боби дуюм масъалаҳои зерин дида баромада шудааст:

Таҳлили вазъи муосири идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар Тоҷикистон нишон додашудааст, ки соҳа бо афзоиши шумораи корхонаҳо ва густариши хизматрасониҳои нақлиётӣ ҳамзамон бо мушкилоти гуногун рӯ ба рӯ мебошад.

Бо вуҷуди афзоиши ҳаҷми боркашонӣ, махсусан тавассути нақлиёти автомобилӣ, ва беҳтаршавии логистика, масъалаҳои асосӣ аз ҷумла фарсудашавии фондҳои асосӣ ва норасоии кадрҳои тахассусӣ ҳанӯз боқӣ мемонанд.

Таҳлили омилҳои таъсиррасон нишон медиҳад, ки камбуди марказҳои логистикӣ, номукаммалӣ заминаи қонунгузорӣ ва технологияҳои идоракунии қараёнҳои нақлиётӣ боиси паст шудани самараноки ва маҳдудиятҳои ҳамлу нақли дохилӣ ва байналмилалӣ гардидаанд.

Тадбирҳои стратегӣ, аз қабилӣ сармоягузори давлатӣ, рушди шабакаҳои нақлиёти автомобилӣ ва ҳамоҳангсозии намудҳои гуногуни нақлиёт, инчунин истифодаи технологияҳои иттилоотӣ имконият медиҳанд, ки рушди инфрасохтори нақлиётӣ босуръат ва бо назардошти талаботи иқтисодиёти кишвар амалӣ шавад.

Дар маҷмӯъ, аҳамияти идоракунии муназзами рушди инфрасохтор ва зарурати ҳамгироии ҷузъҳои гуногуни логистикиро барои баланд бардоштани самаранокии соҳа равшан менамояд.

Дар боби сеюм масъалаҳои зерин дида баромада шудааст:

Дар ин боб масъалаҳои асосӣ оид ба татбиқи шаклҳои нави ӯҳдадорихи давлатӣ ва хусусӣ баррасӣ мешаванд. Аввалан, таъкид карда мешавад, ки барои истифодаи самаранокии ин механизмҳо зарур аст як заминаи ҳукукии мукамал ва бозғатимод таҳия шавад, ки на танҳо тартиби интихоби лоиҳаҳо ва дастгирии онҳо, балки равандҳои назорат ва арзёбии самаранокиро низ фаро гирад. Дуюм, таҷрибаи байналмилалӣ нишон медиҳад, ки мутобиқсозии беҳтарин амалияҳои ҷаҳонӣ бо назардошти хусусиятҳои маҳаллӣ имконият медиҳад, ки сармояҳои давлат ва бахши хусусӣ барои рушди инфрасохтори нақлиётӣ ва дигар объектҳои муҳими ҷамъиятӣ ҷалб карда шаванд. Сеюм, татбиқи лоиҳаҳо имкон медиҳад, ки мураккабии раванд ва иштироки гуногуни шахсонӣ дахлдор ба таври муассир ҳамоҳанг карда шаванд. Ин раванд самараноки ва устувории дарозмуддати ҳамкориҳои байни давлат ва бахши хусусиро таъмин менамояд. Ҳамчунин, ин боб равандҳои эҷоди механизмҳои дастгирӣ ва ҷалби сармоягузорӣ, аз ҷумла шартномаҳои давлатӣ, грантҳо ва созишномаҳои шарҳ медиҳад, ки барои амалӣ кардани ҳадафҳои стратегӣ ва рушди устувори инфрасохтор аҳамияти муҳим доранд.

6. Аҳамияти илмӣ, амалӣ иқтисодӣ ва иҷтимоии диссертатсия

Натиҷаҳои диссертатсия дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошанд. Аз нуқтаи назариявӣ, тадқиқот асосҳои илми идоракунии инфрасохтори нақлиётро таҳким мебахшад, принципҳо ва механизмҳои ҳамгироии давлат ва бахши хусусиро моделсозӣ мекунад ва самтҳои нави таҳлили иқтисодӣ ҳукукии рушди соҳаи нақлиётро пешниҳод менамояд. Муаллиф ҷанбаҳои ҷудогонаи инфрасохтор, механизмҳои идоракунӣ ва тарзи ҳамоҳангсозии равандҳоро тартиб дода, онҳоро дар контексти рушди устувори иқтисодӣ ва иҷтимоӣ ба таври илмӣ асоснок кардааст. Ин ба тадқиқоти минбаъда дар соҳаи иқтисодиёти нақлиёт ва идоракунии инфрасохтор заминаи назариявӣ фароҳам меорад.

Ҳамзамон, аҳамияти амалии натиҷаҳо дар татбиқи сиёсати давлатӣ ва амалияи идоракунии инфрасохтори нақлиёт равшан аст. Пешниҳодҳо ва механизмҳои таҳияшуда имкон медиҳанд, ки ҷалби сармояи хусусӣ ва давлатӣ дар лоиҳаҳои нақлиётӣ ва логистикӣ ба таври муассир ба роҳ монда шавад. Ин ба баланд бардоштани самаранокии лоиҳаҳо ва истифодаи самараноки захираҳои мавҷуда мусоидат мекунад. Тадқиқот инчунин зарурати ҳамоҳангсозии миёни сохторҳои давлатӣ, ширкатҳои хусусӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ таъкид мекунад, ки барои татбиқи лоиҳаҳои бузург ва устувор муҳим мебошад.

Аз ҷиҳати сиёсати иқтисодӣ, натиҷаҳои тадқиқот барои таҳияи стратегияи рушди инфрасохтори нақлиёт ва нақшаҳои сармоягузорӣ аҳамияти калон доранд. Муаллиф пешниҳод кардааст, ки барои беҳтар намудани идоракунии соҳа ва татбиқи механизмҳои нави, зарур аст таҷрибаи байналмилалӣ бо шароитҳои миллӣ мутобиқ карда шавад. Ин равиш имконият медиҳад, ки Тоҷикистон дар самти транзитӣ ва рушди нақлиёти дохилӣ рақобатпазир гардида, имкониятҳои нави иқтисодӣ ба вуҷуд ояд.

Илова бар ин, натиҷаҳои диссертатсия барои омӯзгорон ва мутахассисони соҳа манбаи муҳим барои тадқиқоти минбаъда, таҳия ва таҷдиди механизми идоракунии инфрасохтор ва такмилдиҳии хизматрасониҳои нақлиётӣ мебошанд. Инчунин, барои таҳлили таъсири лоиҳаҳои нави ба иқтисоди миллӣ ва иҷтимоӣ, арзёбии самаранокии сармоягузорӣ ва қабули қарорҳои стратегӣ дар сатҳи давлатӣ муҳим мебошанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсия ҳам аз нуктаи назарии илмию назариявӣ ва ҳам аз ҷиҳати татбиқи амалӣ дорои аҳамияти баланд буда, тадқиқоти муаллифро метавон ҳамчун саҳми муҳим дар рушди иқтисодиёти нақлиёт ва идоракунии инфрасохтор арзёбӣ намуд.

7. Нашри натиҷаҳои тадқиқ аз рӯйи мавзуи диссертатсия.

Довталаб Начмуддинов Назархоҷа Акбарович ҷиҳати бадастоварии натиҷаҳои илмии диссертатсия саҳми мустақил ва назаррас дорад. Ӯ ҳам дар таҳлили назариявӣ ва ҳам дар таҳияи механизму моделҳои идоракунии инфрасохтори нақлиёт ҳиссаи худро бо истифода аз таҷрибаҳои миллӣ ва байналмилалӣ нишон додааст. Муаллиф ҷанбаҳои гуногуни рушди инфрасохтор, аз ҷумла таъсири омилҳои иқтисодӣ, ташкилии идоракунӣ ва ҷамоашиносии равандҳои давлатӣ ва хусусиро таҳлил намудааст.

Ҳамчунин, довталаб дар таҳияи механизмҳои нави ҳамкории давлат ва бахши хусусӣ ва татбиқи онҳо ҳамчун воситаи баланд бардоштани самаранокӣ ва устувории лоиҳаҳо саҳми шахсӣ доштааст. Ӯ таҷрибаи байналмилалӣ ва маводи эмпириро ҷамъбаст намуда, пешниҳодоти нав ва амалиро барои беҳтар намудани идоракунии инфрасохтори нақлиёт таҳия кардааст.

Саҳми муҳими довталаб инчунин дар моделсозӣ ва таҳлили иқтисодӣ ва ҳуқуқии лоиҳаҳои инфрасохторӣ мебошад. Ӯ тавонистааст, ки воситаҳои илмӣ ва усулҳои таҳлилро барои ҳалли мушкилоти амалӣ мутобиқ созад ва пешниҳодҳои амалии худро бо асоси таҳлил ва таҷриба асоснок намояд.

Дар маҷмӯъ, саҳми шахсии довталаб дар таҳияи механизму воситаҳои идоракунии инфрасохтори нақлиёт, пешниҳодҳои нав барои ҷалби сармоя, ҷамоашиносии равандҳои давлатӣ ва хусусӣ ва таҳлили систематикӣ таҷрибаҳои миллӣ ва байналмилалӣ равшан ва арзишманд мебошад. Ин саҳми мустақил ба эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсия пояи асос мегузорад.

Натиҷаҳои диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар якҷанд нашрияҳои илмӣ, конференсияҳо ва маҷаллаҳои таҳассусии миллӣ ва байналмилалӣ ба таври равшан инъикос ёфтаанд. Муаллиф дар маҷмӯаи мақолаҳо ва суханронӣҳои илмӣ натиҷаҳои тадқиқотро дар бахшҳои идоракунии

инфрасохтори нақлиёт, ҷалби сармоя ва ҳамоҳангсозии равандҳои давлатӣ ва хусусӣ бо далелҳои амалӣ ва таҳлили муфассал пешниҳод намудааст.

Нашриҳои мақсадноки муаллиф асосан маҷаллаҳои иқтисодӣ ва соҳаи нақлиётӣ мебошанд, ки ба тадқиқоти масъалаҳои иқтисодиёти нақлиёт ва механизму роҳҳои беҳтар намудани идоракунии инфрасохтор таваҷҷуҳи хос зоҳир мекунанд. Ин нашриҳо натиҷаҳои таҳлил, моделсозӣ ва пешниҳодоти нави муаллифро дар шакли мақолаҳо, гузоришҳо ва тавсияҳои амалӣ ҷоп кардаанд, ки барои олимон ва мутахассисони соҳа ҳамчун манбаи арзишманд хизмат мекунад.

Ҳамзамон, муаллиф дар конференсҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ натиҷаҳои тадқиқоти худро пешниҳоди иштирокчиён ва мутахассисон намуда, фикру мулоҳизаҳо ва пешниҳодҳои онҳоро барои такмил додани моделҳо ва механизмҳои идоракунии инфрасохтор истифода кардааст. Ин раванд ба эътимодноки ва амалигардонии натиҷаҳои тадқиқот мусоидат менамояд.

Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои диссертатсия на танҳо ба талаботи илмӣ ва амалии соҳаи идоракунии инфрасохтори нақлиёт ҷавобгӯ мебошанд, балки тавассути нашриҳо ва конференсияҳо ба таври васеъ барои рушди тадқиқоти минбаъда ва истифодаи амалӣ инъикос ёфтаанд. Ин нишон медиҳад, ки корҳои муаллиф ҳам аз ҷиҳати назариявӣ ва ҳам аз ҷиҳати амалӣ арзиши баланд доранд.

Дар маҷмӯъ, дар асоси маводи диссертатсия:

Мақолаҳои илмӣ 12 адад, аз ҷумла 9 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА Ҷумҳурии Тоҷикистон; Мақолаҳо ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ – 3 адад, ки натиҷаҳои амалии тадқиқотро инъикос менамоянд.

Ин нашриҳо самтҳои калидии тадқиқотро фаро гирифта, ба муаррифии натиҷаҳои илмӣ ва такмили минбаъдаи онҳо мусоидат менамоянд.

8. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия

Диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дорои сатҳи баланди саҳеҳӣ ва навгонии илмӣ иҷрошуда, муаллиф натиҷаҳои тадқиқотро бо истифодаи усулҳои муосири таҳлили иқтисодӣ, моделсозӣ, муқоисавӣ ва таҳлили равандҳои логистикӣ ба даст овардааст, ки ин ба эътимодноки ва

саҳеҳии тадқиқот мусоидат менамояд. Ҷорӣ намудани маълумоти оморӣ ва таҳлили таҷрибаи байналмилалӣ дар ҳолати баёни мушкилоти миллӣ нишон медиҳад, ки натиҷаҳои бадастомада асоснок ва қобили такрор дар шароитҳои амалӣ мебошанд.

Хулосаҳо ва пешниҳодҳои диссертатсия пурра асоснок мебошанд ва ба натиҷаҳои бадастомадаи тадқиқот иртиботи мустақим доранд. Ҳама хулосаҳо дар асоси таҳлили системавӣ ва муқоисавии маълумоти оморӣ, таҷрибаҳои коршиносон ва тадқиқоти пешинаи ватанӣ ва хориҷӣ таҳия шудаанд.

Эътимоднокии натиҷаҳо тавассути истифодаи усулҳои гуногуни тадқиқотӣ, аз ҷумла таҳлили иқтисодӣ, муқоисаи бозор, арзёбии стратегӣ ва моделсозии системаи идоракунии таъмин гардидааст. Ҳамчунин пешниҳодҳо амалӣ ва воқеӣ мебошанд: онҳо ба беҳтар намудани механизмҳои идоракунӣ инфрасохтори нақлиёт, суръатбахшии интиқоли молҳо ва афзоиши самаранокии корхонаҳои нақлиёт равона шудаанд.

Дар маҷмӯъ, хулосаҳо ва пешниҳодҳо дорои асоснокии назариявӣ ва амалӣ буда, барои қабули қарорҳо дар сатҳи давлатӣ ва соҳибкорӣ хусусӣ дар соҳаи нақлиёт истифодаи васеъ дошта метавонанд.

Муҳимтарин омилҳои асосноккунӣ инҳоянд:

Истифодаи маълумоти илмӣ ва таҷрибавӣ: ҳамаи хулосаҳо ва пешниҳодҳо бар асоси таҳлили маълумоти оморӣ, тадқиқоти назариявӣ ва таҷрибаи коршиносон асоснок шудаанд.

Мутобиқат ба усулҳои тадқиқотӣ: натиҷаҳо бо истифодаи усулҳои иқтисодӣ, муқоисавӣ, стратегӣ ва моделсозӣ ба даст оварда шудаанд, ки эътимоднокии онҳо таъмин мешавад.

Муносибати назариявӣ ва амалӣ: хулосаҳо ҳам ба таҳлили илмӣ ва ҳам ба татбиқи амалӣ дар соҳаи инфрасохтори нақлиёт асос ёфтаанд.

Таҳлили муқоисавӣ ва меъёрӣ: муқоисаи таҷрибаи ватанӣ ва хориҷӣ ва истифодаи меъёрҳои стандартӣ ба асоснокии натиҷаҳо мусоидат кардааст.

Фарогирии самтҳои тадқиқот: омилҳо ва натиҷаҳо тамоми ҷанбаҳои идоракунӣ рушди инфрасохтори нақлиётро фаро гирифта, таҳлили системавиро имкон медиҳанд.

9. Мутобиқати автореферат ба муқаррароти асосии диссертатсия

Автореферат ба диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович бо мавзӯи «Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон» пурра мутобиқ мебошад. Он ҳадафҳо, вазифаҳо, наwgониҳо ва натиҷаҳои илмӣ тадқиқотро қомилан инъикос мекунад. Ҳамаи ҷанбаҳои тадқиқоти диссертатсионӣ дар автореферат равшан баён шудаанд.

Диссертатсия ва автореферат мутобиқ ба талаботи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт) буда, сохтори онҳо стандартҳои илмӣ пешниҳоди маводи тадқиқотиро риоя менамояд. Ҳамаи ҷадвалҳо, расмҳо ва натиҷаҳои таҳлилӣ мувофиқ ба мундариҷаи диссертатсия оварда шудаанд.

Ба таври умум, автореферат ба мухтавои диссертатсия қомилан мувофиқ буда, ҳамаи хулосаҳо ва пешниҳодҳои илмӣ дар он дуруст ва равшан инъикос шудаанд.

10. Қамбудиҳои тадқиқоти диссертатсионӣ

Бо вучуди арзиши баланди илмӣ ва амалӣ доштани диссертатсия, тадқиқи амиқи масъала ва таҳлили ҳамаҷониба дар кишвар, дар ҷараёни қор, як қатор ҷанбаҳо ба назар мерасанд, ки метавонанд бо ислоҳ ё тақмил сатҳи тадқиқотро боз ҳам баландтар гардонанд. Қамбудиҳои зер дар заминаи методология, мантиқияти сохтор ва забони илмӣ дида мешаванд ва хосияти муваққатӣ ва ислоҳшаванда доранд:

1. Қумлаҳо хеле дароз ва мураккаб ҳастанд, ки фаҳмидани онҳо душвораст (саҳ.5).

2. Дар баррасии боби 1 методикаи таҳлили кластерӣ барои арзёбии сатҳи рушди инфрасохтори нақлиёт истифодашуда, ҷадвалҳо, мисолҳо ва натиҷаҳои рақамӣ равшан нишон дода нашудаанд.

3. Гарҷанде дар расми 1.1 (саҳифа 41) унсурҳои асосии инфрасохтори логистикӣ аз қумла анборҳо, марказҳои логистикӣ ва шабақаҳои тақсимотӣ пешниҳод шудаанд, аммо дар матн шарҳи кофӣ дода нашудааст, ки ҳар як аз ин унсурҳо чӣ гуна ба қоҳиши вақти интиқол, қам қардани хароҷот ва баланд

бардоштани сифати хизматрасонӣ таъсир мерасонанд. Набуди чунин тавсифи функционалӣ арзёбии нақши инфрасохторро дар баланд бардоштани самаранокии раванди логистикӣ маҳдуд мекунад.

4. Гарчанде расми 1.2.2 (саҳифа 50) сохтори инфрасохтори нақлиёт ва системаи идоракуниро нишон медиҳад, равандҳои амалии идоракунӣ ва механизмҳои таъсиргузорию ҳар як унсур ба таври зарурӣ тавзеҳ дода нашудаанд. Ин норасоӣ фаҳмиши функционалӣ ва таҳлили мукаммали низоми идоракуниро маҳдуд месозад.

5. Дар ҷадвали 1.3.1 (саҳ. 78–79) маҷмӯи 9 нишондиҳанда барои арзёбии рушди инфрасохтори нақлиётӣ пешниҳод шудааст, аммо интихоб ва истифодаи ин нишондиҳандаҳо аз ҷониби муаллиф асоснок нашудааст. Дар кори диссертатсионӣ тавзеҳ дода нашудааст, ки меъёрҳои интихоби онҳо кадоманд ва аҳамияти ҳар яки онҳо дар арзёбии ҳолат ва динамикаи инфрасохтори нақлиётӣ дар чист. Набудани чунин асосноккунӣ боиси умумӣ будани таҳлил гардида, зарурати пешниҳод намудани тавсияҳои мушаххас ва мисолҳои иловагиро ба миён мегузорад.

6. Дар ҷадвали 2.1.1 (саҳ. 87) барои соли 2018 дар баҳши “Нақлиёт, хоҷагии анборӣ ва алоқа” рақами 11373 оварда шудааст, ки эҳтимолан саҳв мебошад, зеро бо тамоюл ва миқёси солҳои дигар мутобиқат надорад. Муаллиф бояд ин нишондиҳандаро бо манбаъҳои расмӣ санҷида, ислоҳ намояд. Набудани санҷиши байниҳамдигарии рақамҳо боиси камъэтимодии натиҷаҳои таҳлил мегардад.

7. Дар ҷадвали 2.1.3 (саҳ. 90) дар сатри ‘Хоҷагии деҳот, хоҷагии ҷангал, моҳипарварӣ’ барои соли 2015 арзиши 106174 млн сомонӣ нишон дода шудааст, ки ба таври возеҳ бо ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (50977,8 млн сомонӣ) мутобиқат намекунад ва аз он тақрибан ду баробар зиёд аст. Ин номувофиқатӣ ба саҳвии маълумот ишора мекунад. Муаллиф бояд рақамҳоро бо манбаъҳои расмӣ мутобиқ намуда, сабаби пайдоиши чунин ихтилофро тавзеҳ диҳад, зеро мавҷудияти чунин иштибоҳ эътимоднокии таҳлили омӯрӣ ва хулосаҳои тадқиқотро коҳиш медиҳад.

9. Дар чадвали 2.2.1 (сах. 107) номувофикатӣ дар масофаҳои роҳи автомобилгарди Душанбе-Чанок мушоҳида мешавад: ҷамъбасти масофаҳои минтақаҳо ($74,5+243,7=318,2$ км) бо дарозии умумии роҳ (368,2 км) мувофиқат намекунад. Муаллиф бояд ҳисобҳоро такроран санҷида, онҳоро бо рақамҳои манбаъҳои расмӣ муқоиса намояд. Набудани дақиқият дар чунин маълумот эътимоднокии таҳлили инфрасохтори нақлиётро коҳиш медиҳад.

10. Дар чадвали 2.2.11 (сах. 117) мувофиқат байни арзишҳои овардашуда дар сутуни 'Аз он ҷумла' ва рақами умумии 'Ҳамагӣ' риоя нашудааст. Номувофиқ будани ҷамъи нишондиҳандаҳои минтақавӣ бо арзиши маҷмӯъ ба саҳви эҳтимолии воридкунии маълумот ишора мекунад. Муаллиф бояд рақамҳоро бозсанҷӣ намуда, онҳоро бо манбаъҳои аслии мутабиқ созад, зеро чунин ихтилофот эътимоднокии таҳлили омӯрӣ ва дурустии хулосаҳои тадқиқотро коҳиш медиҳад.

11. Хулосаи умумӣ доир ба диссертатсия

Муаллиф ба омӯзиши сохтор ва ҷузъҳои инфрасохтори нақлиётӣ, таҳлили нишондиҳандаҳои омӯрӣ, арзёбии тамоюлҳо дар бахшҳои гуногун ва муқоисаи вазъи минтақаҳо диққати ҷиддӣ додааст. Дар қори диссертатсионӣ як қатор мулоҳизаҳои назариявӣ ва амалии мувофиқ ба талаботи тадқиқоти илмӣ пешниҳод шудаанд. Ҳамзамон, зарурати тақмили механизмҳои идоракунӣ бо назардошти хусусиятҳои миллӣ ва талаботи рушди замонавӣ асоснок гардидааст.

Бо дарназардошти афзалиятҳо ва камбудии зикршуда, метавон хулоса кард, ки диссертатсияи мазкур масъалаи муҳим ва саривақтиро мавриди таҳқиқ қарор дода, дорои арзиши муайяни назариявӣ ва амалист. Қор самтҳои тақмили идоракунии инфрасохтори нақлиётро пешниҳод намуда, метавонад дар амалияи идоракунӣ ва таҳияи барномаҳои рушд истифода шавад.

Ҳамин тавр, натиҷаҳои диссертатсия метавонанд ҳамчун асоси таҳия ва амалӣ намудани стратегияҳои давлатии рушди устувори комплекси нақлиёти ва таъмини амнияти онро дар Тоҷикистон истифода шаванд.

Сохтори қор мувофиқ ба талаботи ВАК буда, ҳар як боб дорои ҳадаф, таҳлил ва натиҷаи возеҳ мебошад. Адабиёт ва манбаъҳои истифодашуда фарогир ва муосир мебошанд.

Диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар мавзӯи «Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон» масъалаҳои муҳими иқтисодии инфрасохтори нақлиётро аз рӯйи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт) тадқиқоти пурмазмун, таҳлилий ва муҳими илмию амалиро дар бар мегирад. Маводи пешниҳодшуда ҷавобгӯи талаботи бандҳои 31, 33 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси номбаршуда мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Д.и.и., дотсент, мудири кафедраи ташкили
интиқол ва идора дар нақлиёти ДТТ ба номи
академик М.С.Осимӣ

“5” 12 соли 2025

Чалилов У.Ҷ.

Суроға: 734033, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, н. Сино, кӯчаи Маяковский,
бинои 85/3, хучраи 21.

Телефон: (+992) 935166444

E-mail.: umar.dtt.2002@gmail.com

Имзои д.и.и., дотсент Чалилов У.Ҷ. – ро тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДТТ ба номи
академик М.С. Осимӣ

Қодирзода Н.Ҳ.

Суроғаи муассиса:

Суроға: 734042, шаҳри Душанбе,
хиёбони академикҳо Раҷабовҳо, 10,

Tel.: (992) 935166444, **E-mail.:**

umar.dtt.2002@gmail.com

“5” 12 соли 2025

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар мавзуи «Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт). – ш. Душанбе, 2025

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар мавзуи «Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз ҷиҳати моҳият ва мазмун ба шиносномаи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт) мутобиқ мебошад. Ҳамзамон, таҳқиқот ба талаботи феҳристи ихтисосҳое, ки аз рӯи онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дараҷа ва унвонҳои илмӣ дода мешаванд ва бо қарори раёсати КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад: Банди 6. Рушди инфрасохтори нақлиётию логистикӣ ва ширкатҳои нақлиётӣ, комплекси нақлиётии мамлакат, минтақаҳои он ва ғ. Банди 7. Ташҳиси иқтисодии фаъолияти муассиса ва ширкатҳои нақлиётӣ, комплекси нақлиётии мамлакат, минтақаҳои он ва ғ. Банди 11. Баҳодиҳӣ ва баланд бардоштани сифати хизматрасониҳои нақлиётии иқтисодиёт ва аҳолии мамлакат. Банди 20. Услуб ва муносибатҳои методӣ ба мукамалгардонии низоми идоракунии дар нақлиёт ва хоҷагии роҳ. Банди 34. Механизми баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати хизматрасониҳои нақлиётӣ. Банди 41. Шароити давлатию хусусӣ дар соҳаи нақлиёт.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот. Диссертатсияи мазкур ба омӯзиши масъалаи такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шудааст, ки он бо як қатор барномаву стратегияҳои дар ин самт қабулгардида алоқаи бевосита дорад.

Дар марҳилаи кунунии рушди иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин намудани сатҳи сифати баланди зиндагии аҳоли бо назардошти ҳифзи муҳити атроф яке аз вазифаҳои муҳимтарин ба шумор меравад. Иҷрои вазифаи мазкур рушди тамоми соҳаҳои сохтори иқтисодии мамлакатро металабад, ки инфрасохтори нақлиётии кишвар барои онҳо шароити умумӣ ва зарурӣ фароҳам меоварад.

Дар баробари аз бунбасти коммуникатсионӣ баромадани мамлакат ташаққулу рушди нақлиётии мамлакат ҳамчун системаи комил сурат гирифта, барои ба кишвари транзитӣ табдил додани Тоҷикистон заминаҳои зарурӣ

фароҳам меоварад. Инфрасохтори нақлиётии мамлакат ба худ сифати системаи мураккабу динамикиро касб намудааст, ки мутобиқан тақмили механизмҳои мавҷуда ва коркарди механизмҳои нави идоракунии онро тақозо менамояд. Дар ин раванд ташкили шароити зарурӣ барои рушди баробару ҷаъолияти инфрасохтори нақлиётӣ дар тамоми минтақаҳои мамлакат ва бартаарафсозии монеаҳои мавҷуда дар роҳи рушди он таҳияи стратегияи идоракунии миёнамуҳлат ва дарозмуддатро металабад. Системаи идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии кишвар бояд барои таъмини такрористеҳсоли мунтазами ҷамъиятӣ шароити умумии зарурӣ фароҳам оварад ва истифодаи самараноки тамоми захираҳои истеҳсолии кишварро кафолат диҳад.

Дарҷаи наwgонии натиҷаҳои илмӣ диссертатсия ва нуктаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, аз асосноккунии илмӣ назариявӣ-методӣ ва таҳияи роҳҳои тақмилдиҳии механизмҳои ташкилию иқтисодии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии кишвар иборат аст.

Натиҷаҳои наwgонии таҳқиқоти диссертатсионӣ инҳоянд:

-асосноккунии илмӣ-назариявӣ механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар системаи муносибатҳои иқтисодӣ, ки ҳамчун инфрасохтори иқтисодӣ мамлакат барои рушди самараноки иқтисодӣ ва иҷтимоӣ кишвар шароитҳои умумии зарурӣ фароҳам меорад, амалӣ гардидааст; мушахас карда шудааст, ки системаи идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ, аз як тараф чун қисмати инфрасохтори хоҷагии халқ ва аз ҷониби дигар, ҳамчун қисмати ташкилии серсоҳа – комплекси нақлиётӣ баррасӣ мегардад; барои идоракунии самараноки инфрасохтори нақлиёт, сохторбандӣ ва гурӯҳбандӣ шудаанд, ки бар асоси таҳқиқоти гуногуни мутахассисони ватанӣ ва хориҷӣ дар пояи меъёрҳои мухталиф иҷро гардидаанд;

-нишон дода шудааст, ки механизмҳои ташкилию иқтисодии идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ вобаста ба гуногуншаклии молияят дар соҳа хусусиятҳои хосро гирифтаанд ва муносибатҳои бозорӣ байни ташкилоти инфрасохтори нақлиётӣ ва мизочон бо тақия ба принципҳои бозорӣ ба роҳ монда мешаванд; таҳқиқот нишон дод, ки корхонаҳои инфрасохтори нақлиётӣ нисбат ба дигар корхонаҳои иқтисодӣ зудтар рушд меёбанд. Чунин рушди суръатноки инфрасохтори нақлиётӣ барои қонеъ кардани талаботи соҳибдорӣ ба хизматрасониҳои босифат зарур аст. Ин ба зиёд шудани ҳаҷми боркашонӣ мусоидат намуда, ба рушди иқтисодӣ суръат мебахшад ва ҷаъолияти корхонаҳоро самараноктар мегардонад;

-ҷанбаҳои муҳими рушди инфрасохтори нақлиётӣ муайян карда шудааст. Сохтмон ва ба истифода додани роҳҳои байналмилалӣ автомобилӣ, ки минтақаҳои кишварро бо ҳам пайваست мекунанд ва яке аз намудҳои асосии нақлиёт ба ҳисоб мераванд, дар рушди инфрасохтори нақлиётӣ нақши калидӣ

мебозанд. Аниқ карда шудааст, ки дар натиҷаи таъсири омилҳо ба идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ натиҷагирии кори нақлиёт баланд шуда, ба динамикаи афзоиши иқтисодиёти кишвар ва рушди натиҷаҳои ислоҳоти иқтисодӣ ва иҷтимоии мамлакат шароити зарурӣ фароҳам меоранд;

-муқаррар карда шудааст, ки суръат гирифтани ҳамгироии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ бо системаи ягонаи нақлиётии мамлакат чараёни тезонидани интиқоли молҳоро дар сохтори иқтисодии кишвар таъмин мекунад; исбот карда шудааст, ки рушди муваффақонаи системаи нақлиётӣ ба самаранокии идоракунии он вобаста аст. Агар инфрасохтори нақлиётӣ ба таври самаранок идора карда шавад, рақобатпазирии он зиёд мешавад, истифодаи имкониятҳои транзитӣ самараноктар мегарданд ва рушди муносибатҳои бозорӣ дар соҳаи нақлиёт таъмин мешавад;

-нақши механизмҳои ташкилӣ-иқтисодӣ асоснок шудааст: механизмҳои хуби идоракунӣ ба корхонаҳои нақлиётӣ кумак мекунанд, ки рақобатпазирии худро зиёд намуда, хизматрасониҳои босифат пешниҳод шаванд ва дар бозори хизматрасониҳои нақлиётӣ мавқеи устувор пайдо намоянд; самтҳои стратегияи механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ мувофиқи ҳадафҳо ва вазифаҳои рушди инфрасохтори нақлиётии мамлакат муайян карда шудаанд;

-консепсияи шарикии давлативу хусусӣ (ШДХ) дар идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии кишвар таҳия шудааст: ШДХ ҳамчун як абзори иқтисодиву ташкилӣ дида мешавад, ки ба таври самаранок идора кардани рушди инфрасохтори нақлиётии кишварро имкон медиҳад; зарурати истифодаи ШДХ нишон дода шудааст.

Натиҷаҳои нисбатан муҳими аз ҷониби муаллиф дар чараёни таҳқиқоти илмӣ бадастомада дар бандҳои зерин пешниҳод шудаанд:

-асоснокунии илмӣ-назариявии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар системаи муносибатҳои иқтисодӣ, ки ҳамчун инфрасохтори иқтисодиёти мамлакат барои рушди самаранокии иқтисодиёт ва иҷтимоиёти кишвар шароитҳои умумии зарурӣ фароҳам меорад, оварда шудааст; мушаххас карда шудааст, ки системаи идоракунӣ инфрасохтори нақлиётӣ, аз як тараф чун қисмати инфрасохтори хоҷагии халқ ва аз ҷониби дигар, ҳамчун қисмати ташкилии серсоҳа – комплекси нақлиётӣ баррасӣ мегардад; барои идоракунии самаранокии инфрасохтори нақлиёт, сохторбандӣ ва гурӯҳбандӣ шудаанд, ки бар асоси таҳқиқоти гуногуни мутахассисони ватанӣ ва хориҷӣ дар пояи меъёрҳои мухталиф иҷро шуданд;

-муқаррар карда шудааст, ки суръат гирифтани ҳамгироии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ бо системаи ягонаи нақлиётии мамлакат чараёни тезонидани интиқоли молҳоро дар сохтори иқтисодии кишвар таъмин

мекунад; исбот карда шуааст, ки рушди муваффақонаи системаи нақлиётӣ ба самаранокии идоракунии он вобаста аст. Агар инфрасохтори нақлиётӣ ба таври самаранок идора карда шавад, рақобатпазирии он зиёд мешавад, истифодаи имкониятҳои транзитӣ самараноктар мегардад ва рушди муносибатҳои бозорӣ дар соҳаи нақлиёт таъмин мешавад.

Нуктаҳои асосие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, аз инҳо иборатанд:

-асосноккунии илмӣ-назарявии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар системаи муносибатҳои иқтисодӣ ва мушаххас кардани системаи идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ;

-баррасии мукаммали хусусияти механизмҳои ташкилию иқтисодии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ вобаста ба гуногунии шаклҳои моликият дар соҳа;

-муайян кардани таъсири омилҳо ба механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ ва таъсири идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ ба баландшавии натиҷагирии кори нақлиёт ва динамикаи афзоиши иқтисодиёти кишвар;

-муқаррар кардани суръатгирии ҳамгирии идораи рушди инфрасохтори нақлиётӣ бо системаи ягонаи нақлиётии мамлакат, ки ҷараёни тезонидани кашондани молҳоро дар сохтори иқтисодии кишвар таъмин мекунад;

-асосноккунии такмилдиҳии механизмҳои ташкилӣ-иқтисодии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ ва рақобатпазирии рушди муассисаҳои нақлиётӣ дар бозори хизматрасониҳои нақлиётӣ;

-коркарди концепсияи шарикӣ давлатӣ-хусусӣ дар идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии мамлакат ҳамчун механизми такмилёфтаи иқтисодиву ташкилии идоракунии рушди системаи мазкур.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаю тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Ҳангоми омӯзиши идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар кишвар дар баробари истифодаи таҷрибаи ҷаҳонӣ дар ин соҳа, хусусиятҳои иқтисодӣ, молиявӣ ва иҷтимоии рушди кишвар ҳамчун кишвари кӯҳӣ, инчунин зарурати баназаргирии хусусияту муносибатҳои бозорӣ ва ҳолати заминаи моддию техникии комплекси нақлиётии мамлакат пеш меояд.

Масъалаҳои ояндаи рушди инфрасохтори нақлиётӣ, тамоюли рушди устувори он ва пайваст шудан бо шоҳроҳҳои ҷаҳон дар асарҳои таҳқиқотии олимони соҳа инъикос ёфтаанд. Масъалаҳои ба шакли муайян даровардани соҳаҳои гуногуни инфрасохтори нақлиётии Тоҷикистон ҳамчун механизми идоракунии рушди ин соҳаи фаъолият, муаммоҳои асосии инфрасохтори нақлиётӣ ва роҳҳои ҳалли он, хусусиятҳои дигаргунсозии сохтории

инфрасохтори нақлиётӣ ва ғайраҳо мавриди таҳқиқи васеи олимон қарор гирифтаанд.

Ҳамзамон, бояд қайд кард, ки бисёр масъалаҳои назариявӣ, методологӣ ва методии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ ҳамчун системаи мураккабу динамикӣ нокифоя омӯхта шудаанд, ки дар марҳилаи муосири рушди иқтисоди бозории мамлакат дарки илмӣ навад ва рушди он талаб карда мешаванд. Нақши афзояндаи инфрасохтори нақлиётӣ дар шароити гузариши Тоҷикистон ба марҳилаи нави рушд ва таъмину эҳёи устувори иқтисодӣ, зарурати васеъ намудани миқёси таҳқиқоти илмӣ, муайян кардани роҳҳои ҳалли масъалаҳои марбут ба идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ дар саросари кишвар ва минтақаҳои вай мебошад.

Ҳамин тариқ, ҳалли масъалаҳои идоракунии самарабахши рушди фаъолияти инфрасохтори нақлиётӣ, инчунин мавҷуд набудани усулҳои ягонаи методӣ барои таҳлили ин система, интихоби мавзӯ, таҳияи ҳадафҳо ва вазифаҳои таҳқиқоти диссертатсиониро муайян карданд. Саҳми арзандаи муаллиф дар омӯзиши ин масъала дар он ифода меёбад, ки ӯ дар заминаи таҳлили инфрасохтори нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон мушкилоти такмилёбӣ ва дурнамои рушди инфрасохтори нақлиёти кишварро баррасӣ намуда, вобаста ба ҳалли масъалаҳои мазкур хулосаҳои илман асоснокшуда пешниҳод намудааст.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсия аз феҳристи ихтисора, муқаддима, се боб, хулосаву пешниҳодот, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо, феҳристи адабиёт иборат аз 124 номгӯи маводи истифодашуда таркиб ёфтааст. Ҳаҷми диссертатсия 216 саҳифаро ташкил дода, фарогири 10 ҷадвал, 6 расм ва 2 замима мебошад.

Дар муқаддима аҳамияти мавзӯи таҳқиқотӣ асоснок шуда, ҳадафу вазифаҳо, объекту предмети таҳқиқот, наwgониҳои илмӣ, аҳамияти амалии натиҷаҳои бадастовардашуда муайян шудаанд.

Дар қисмати мазкур фарзияи илмие, ки таҳқиқот дар он асос ёфтааст, пешниҳод гардида, равишҳои назариявӣ ва методологӣ, инчунин манбаъҳои иттилоотӣ тавсиф ва асоснок карда шудаанд. Ётимодноки ва асоснокии натиҷаҳои бадастомада, инчунин навоариҳои илмӣ ва аҳамияти амалии таҳқиқот таъкид гардидаанд. Илова бар ин, далелҳои воқеӣ ва маълумоти муқоисавӣ, ки хулосаҳои таҳқиқотро тасдиқ мекунанд, оварда шудаанд. Ҳамчунин рӯйхати мақолаҳои илмӣ муаллиф, ки дар асоси маводи диссертатсия нашр шудаанд, сохтори умумии қисми диссертатсионӣ дар охири муқаддима ё дар қисми алоҳидаи қисм ҷой дода шудаанд.

Дар боби якуми диссертатсия – “Асосҳои назариявии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ” ҷанбаҳои назариявӣ ва методологии

идоракунии ин соҳа баррасӣ шудаанд. Консепсияҳо, равишҳо ва принципҳои асосие, ки дар асоси онҳо рушди самараноки инфрасохтори нақлиётӣ таъмин мегардад, мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Ҳамчунин моҳияти инфрасохтори нақлиётӣ ҳамчун объекти идоракунӣ ва таҷрибаи идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ дар кишварҳои рушдёфта таҳлил карда шудааст.

Дар боби дуюм – “Вазъи муосири идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон” муаллиф зикр мекунад, ки рушди системаи нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз афзалиятҳои асосии сиёсати давлатии кишвар маҳсуб меёбад. Ташкили инфрасохтори муосир, ки ба таври динамикӣ, устувор ва мутавозин рушд намояд, шартҳои муҳими ташаккули иқтисоди бозорӣ ба ҳисоб меравад. Дар ин замина, соҳаи нақлиёт ба як системаи омехта табдил меёбад, ки дар он шаклҳои моликияти давлатӣ ва хусусӣ ҳамзамон амал мекунанд. Ин ҳолат ташкили муносибатҳои иқтисодиро дар соҳаи нақлиёт миёни ташкилоти нақлиётӣ ва муштариёни онҳо дар асоси принципҳои бозорӣ талаб мекунад.

Дар боби сеюми диссертатсия – “Роҳҳои такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон” роҳҳои беҳтарсозии идоракунии инфрасохтори нақлиётии Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Дар он аҳамияти истифодаи равишҳои стратегӣ барои рушди инфрасохтор асоснок карда шуда, инчунин зарурати такмил додани механизмҳои ҳамкорӣ байни давлат ва бахши хусусӣ барои банақшагирӣ, сохтмон ва истифодаи самараноки иншооти инфрасохторӣ таъкид гардидааст.

Хулоса аз 4 банд иборат буда, вобаста ба натиҷаҳои бадастовардашуда дар қори диссертатсионӣ хулосаҳои зерин таҳия гардидаанд:

1. Инфрасохтори нақлиётӣ унсури калидии сохтори иқтисодӣ ва иҷтимоии ҷомеа ба шумор меравад, ки тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятиро дастгирӣ мекунад. Таҳлили таҷрибаи ватанӣ ва байналмилалӣ нишон медиҳад, ки аҳамияти инфрасохтори нақлиётӣ на танҳо барои иқтисодиёт дар маҷмӯъ, балки барои маҷмуи нақлиётӣ низ муҳим аст. Ин натиҷаҳо бозгӯӣ мекунанд, ки системаи идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ бояд ба стратегияи иқтисодии миллии кишвар муттаҳид карда шавад, зеро он рушди иқтисодиро дастгирӣ намуда, фаъолияти устувори соҳаҳои ҷамъиятиро таъмин мекунад ва барои баланд шудани сатҳи зиндагии аҳоли мусоидат менамояд.

2. Ҳолати муосири механизмҳои ташкиливу иқтисодии идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ вобаста ба гуногунии шаклҳои моликият таҳлил шуда, муайян гардид, ки ин механизмҳо дорои хусусиятҳои хоси хеш мебошанд. Байни ташкилоти инфрасохтори нақлиётӣ ва мизочон муносибатҳои бозорӣ вобаста ба талаботи иқтисодиёти бозорӣ ба роҳ монда

мешаванд. Барои қонё кардани талаботи субъектҳои иқтисодӣ ба хизматрасониҳои нақлиётӣ, инфрасохтори нақлиётӣ бо суръати тез нисбат ба дигар бахшҳои иқтисод рушд меёбад. Ин маънои онро дорад, ки ширкатҳои нақлиётӣ ва корхонаҳои, ки бо инфрасохтори нақлиётӣ вобастаанд (масалан, сохтмони роҳҳо ва нигоҳдории марказҳои логистикӣ), нисбат ба корхонаҳои соҳаҳои дигар бо суръати тезтар рушд менамояд. Чунин афзалияти рушд ба таъмини ҳаракати бефосилаи молу хизматрасонӣ мусоидат намуда, фаъолиятҳои иқтисодиро дастгирӣ ва рушди тичоратро таъмин мекунад.

3. Дар солҳои истиқлолият ва соҳибхитории Тоҷикистон сохта ва ба истифода додани соҳаҳои гуногуни инфрасохтори нақлиётӣ, ки ҷавобгӯии талаботи байналмилалӣ мебошанд ва такмил додани воситаҳои ҳаракаткунанда ва нақлиётро дар бар гирифта, омилҳои асосии таъсиркунанда ба идоракунии рушди инфрасохтори нақлиёти кишварро ташкил медиҳанд. Дар натиҷаи таъсири омилҳо ба идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ натиҷагирӣ кори нақлиёт баланд шуд ва ин ба динамикаи афзоиши иқтисодӣ кишвар ва рушди натиҷаҳои ислоҳоти иқтисодӣ ва иҷтимоии мамлакат шароити зарурӣ фароҳам меорад.

4. Таҳқиқи ҳолати муосири идоракунии рушди инфрасохтори нақлиёт нишон дод, ки инфрасохтори нақлиёт тамоми соҳаҳо ва минтақаҳо ба таври комил мепайвандад. Инфрасохтор дар раванди интиқоли молҳо бидуни таъйир додани шакли онҳо арзиши молҳо бо андозаи хароҷоти нақлиёт афзоиш дода, инчунин барои истеҳсолот шароити зарурӣ фароҳам меорад. Дар натиҷаи суръат гирифтани ҳамгироии идоракунии рушди инфрасохтори нақлиёт бо системаи ягонаи нақлиётӣ дар сохтори иқтисодии кишвар раванди тезонидани кашондани молҳо таъмин мегардад.

Инчунин вобаста ба хулосабарорӣ якҷанд **тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо** пешниҳод гардидааст:

1. Такмили механизмҳои ташкилӣ-иқтисодии идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ ба муассисаҳои нақлиётӣ имкон медиҳад, ки мавқеи худро дар бозор тақвият бахшида, рақобатпазирии худро баланд бардоранд. Дар ин робита, самтҳои стратегии такмили идоракунии таҳия шудаанд:

– мутобиқсозии равандҳои дохилӣ: ҷорӣ намудани усулҳои муосири идоракунии ва истифодаи технологияҳои пешрафта ба муассисаҳои нақлиётӣ кумак мекунад, ки фаъолияти худро самараноктар ва босифаттар анҷом диҳанд. Ин раванд ба коҳиши хароҷот, беҳтар кардани хизматрасониҳо ва суръат бахшидан ба раванди қабули қарорҳо мусоидат менамояд;

– таҳияи роҳҳои маблағгузорӣ ва ҳамкорӣ бо бахши хусусӣ: шарикӣ бо бахши хусусӣ (тавассути ШДХ, консессияҳо ва ғ.) ва ҷалби сармоягузорӣ

рушди устувори инфрасохторро таъмин намуда, бори молиявиро аз дӯши давлат коҳиш медиҳад;

– таъмини хизматрасониҳои босифати нақлиётӣ ва коҳиши хароҷот: ин ба муассисаҳои нақлиётӣ бартариҳои стратегӣ медиҳад ва ба онҳо имкон медиҳад, ки дар бозор беҳтар рақобат кунанд.

2. Такмили идоракунии лоиҳаҳои инфрасохторӣ бо истифода аз шарикии давлатӣ ва баҳши хусусӣ метавонад барои равона намудани магистралҳо бо ҳаракати баланди нақлиёт ва роҳҳои рушди иқтисодӣ мусоидат намояд. Рушди чунин роҳҳои нақлиётӣ на танҳо ҳаракатро беҳатар мегардонад, балки ба рушди иқтисодии минтақаҳо низ мусоидат мекунад. Чунин роҳҳо дастрасиро ба истихроҷи конҳои дурдаст тақвият мебахшанд ва маҳдудиятҳо (масалан, «ҷойҳои танг»)-ро дар шабакаи роҳҳо бартаараф менамоянд, ки ин маҳдудиятҳо монеаи ҳаракати самараноки нақлиёт мебошанд. Агар сармоягузориҳо аз ҷониби баҳши хусусӣ ҷалб шаванд, вазифаҳо ва хатарҳо байни давлат ва соҳибкорӣ дуруст тақсим карда шаванд, ин боис мегардад, ки инфрасохтори нақлиётии устувор ва муосир сохта шавад, ки рушди дарозмуддати иқтисодро дастгирӣ мекунад.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Муаллиф дар раванди омӯзиши мавзӯ доираи васеи адабиёти илмиро мавриди таҳлил қарор дода, дар асоси омӯзиши онҳо заминаҳои рушду инкишофи инфрасохтори нақлиётиро нишон додааст. Аҳамияти назариявии диссертатсия дар он зухур меёбад, ки он дар ҷаҳорҷӯбаи таҳқиқи масъалаҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ ифода ёфта, пеш аз ҳама ба асосноккунии назариявӣ ва амалии вазифаҳои мубрам дар соҳаи иқтисодиёти кишвар равона карда шудаанд. Онҳо метавонанд ҳамчун маводи аввалия барои таҳқиқоти минбаъда, ки ба такмили идоракунии рушди системаҳои мамлакат дар маҷмӯъ нигаронида шудаанд, истифода шаванд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот аз истифодашавии методикаи пешниҳодшудаи арзёбии таъсири механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии ҚТ ба рушди иҷтимоию иқтисодии мамлакат барои асосноккунии самтҳои стратегии рушди иҷтимоию иқтисодии кишвар иборат аст. Инчунин натиҷаҳои илмӣ таҳқиқотро дар таълими фанҳои “Иқтисодиёти нақлиёт”, “Менеджмент дар нақлиёт”, “Менеджменти стратегӣ”, “Ташкил ва идоракунии инфрасохтори нақлиётӣ”, “Иқтисоди минтақавӣ” ва дигар фанҳои тахассусӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии ҚТ истифода бурдан мумкин аст.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Диссертатсия мустақилона навишта шуда, он натиҷаҳои илмиро дарбар мегирад, ки дастовардҳои шахсии Начмуддинов Н.А. ба ҳисоб мераванд. Иқтибосҳои зарурӣ ба манбаъҳои библиографӣ ва қорҳои бевоситаи ҳуди муаллиф

дар диссертатсия инъикос гардидаанд. Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар 12 мақолаи илмӣ дар ҳаҷми умумии 9,5 ҷ.ҷ., аз ҷумла 9 мақола дар маҷаллаҳои аз ҷониби КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда нашр гардидаанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи довталаби дараҷаи илмӣ бо риояи муқаррароти Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ, ки бо қарори Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27-уми декабри соли 2024, таҳти №493 тасдиқ гардидааст, ба расмият дароварда шудааст.

Автореферат, ки аз диссертатсия бармеояд, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, таҳти №267 (бо тағйири иловаҳо бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, таҳти №295) тасдиқшуда ҷавобгӯ мебошад.

Бо вуҷуди баҳои мусбате, ки дар тақриз баён гардид, дар рисолаи мазкур баъзе камбудихо, ҳолатҳои баҳсталаб, ғалатҳои оморӣ, саҳви имлоӣ ҷой доранд, ки дар байни онҳо ҳолатҳои зеринро метавон ҷудо намуд:

1. Манбаи мушаххаси маълумоти оморие, ки дар зербоби 2.1. ва 2.2.-и боби 2 оварда шудаанд, нишон дода нашудааст. Хуб мешуд, ки маълумоти оморӣ расман нашршуда ё дар асоси мактуби расмӣ аз мақомоти дахлдор ё муассиса дастрасшуда истифода шавад. Чунки дар оянда аз маълумоти овардашуда дигар муҳаққиқон низ истифода хоҳанд бурд.

2. Ба андешаи мо, муаллиф мебоист пеш аз ҳама ба муқаддимаи диссертатсия таваҷҷуҳи бештари худро равона намуда, мубрамии таҳқиқотро дар самти тақмили механизми идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётӣ нисбатан васеътар нишон меод.

3. Дар баҳши тавсиявии диссертатсия аз ҷониби муаллиф пешниҳодоти хуб оид ба идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда шудааст, ки ҳақиқатан аҳамияти илмию амалии муосирро дорост. Агар муаллиф самтҳои асосии татбиқи стратегияи механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётиро ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи хизматрасонии нақлиётӣ бо нишондиҳандаҳо асоснок менамуд, сифати диссертатсия боз ҳам баландтар мегардид.

4. Дар диссертатсия ҳатогиҳои имлоӣ ва техникӣ воমেҳӯранд.

Эродҳо ва камбудихои зикршуда, дар маҷмӯъ, аҳамияти назариявӣю амалии диссертатсияи мазкурро коста намекунанд ва ба муҳтавои кор таъсири манфии зиёд намерасонанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Начмуддинов Назархоҷа Акбарович дар мавзуи «Такмилдиҳии механизмҳои идоракунии рушди инфрасохтори нақлиётии Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.04 – Иқтисодиёти нақлиёт) пешниҳод гардидааст, дар сатҳи баланди илмӣ ба анҷом расида, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси номбаршуда мебошад.

Муқарризи расмӣ:

**Номзади илмҳои иқтисодӣ,
муовини декан оид ба таълими
факултети молия ва қарзи
Донишгоҳи байналмилалӣ
сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон**

Давлатзода Э.Д.

“ 4 ” 12 соли 2025

Суроға: 735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, н. Сино, кӯчаи А. Ғуломов 35,
бинои 9, хучраи 9.

Телефон: (+992) 888777786

E-mail: rehson-95@mail.ru

Имзои н.и.и. Давлатзода Э.Д.-ро тасдиқ менамоям:

**Сардори райёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи байналмилалӣ
сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон**

Чӯраев Ш.Н.

Суроғаи муассиса:

734055, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Борбад, 48/5.

Tel.: (992) 234-88-24

E-mail: dsx_ips@mail.ru

“ 4 ” 12 соли 2025